

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU

TEGEVUSARUANNE

2007. AASTAL

Sisukord

RAAMATUKOGU FINANTSID	3
RAAMATUKOGU JA LUGEJA.....	3
KOGUD	5
KOGUDE KIRJELDAMINE E-KATALOOGIS, KATALOOGITÖÖ	7
TÖÖ KÄSIKIRJADE JA HARULDASTE RAAMATUTEGA.....	7
BIBLIOGRAAFIATÖÖ.....	9
ARENDUSTEGEVUS.....	9
TEADUSTÖÖ.....	11
KOOSTÖÖ EESTI JA VÄLISMAA RAAMATUKOGUDE NING ERIALAORGANISATSIOONIDEGA	13
TÖÖTAJAD.....	14
NÄITUSED JA ÜRITUSED.....	16

RAAMATUKOGU FINANTSID

Tabel 1. Tulud ja kulud 2003.–2007. a (tuhat kr)

	2003	2004	2005	2006	2007
Tulud kokku (tuh krooni)	31093,1	31881,8	40028,9	49727,4	57442,2
ülikooli eraldised	23068,4	23146,9	25853,1	33236,7	40963,7
otse riigilt	6232,7	6443,1	10643,2	13200,0	12765,2
tulud tasulistest teenustest	1750,2	882,1	1624,4	1799,3	2185,6
muud tulud (projektid, lepingud, ettevõtete ja eraisikute sponsorlus)	41,79	1409,2	1908,2	2460,4	1527,7
Kulud kokku (tuh krooni)	31883,7	32477,5	33963,3	40837,1	42518,7
jooksevkulud,	31655,3	32477,5	33963,3	40129,9	41674,0
tööjõukulud	15372,2	14995,4	14821,1	16374,1	19524,2
komplekteerimiskulud	10228,1	10881,8	12228,5	16982,1	13916,9
infotehnoloogiakulud	82,3	500,9	510,5	552,7	600,0
kommunaalteenused	2879,8	3558,4	3529,9	3685,8	3942,0
muud kulud (lähetused, transport, kantseleikulud, majanduskulud, koolitus jm)	3092,9	2541,0	2873,5	2534,9	3690,9
investeeringud	228,4	0	0	707,5	844,7
ehitiste soetamine ja kapitaalremont	0	0	0	706,4	844,7
investeeringud infotehnoloogiasse	80,8	0	0	1,1	0
Jääk				8844,0	14923,4

* Ei ole raamatukogu eelarve osa

2007. a eelarve ülejääk oli 14923,4 tuh kr, millest 10680,2 tuh kr moodustab trükistele eraldatud summa. Komplekteerimiseelarve ülejääk oli suuremas osa tellimustega kaetud, kuid seisuga 31. detsember polnud nende kohta firmadelt veel arveid laekunud.

RAAMATUKOGU JA LUGEJA

Registreeritud kasutajate arv ulatus 2007. aasta lõpuks 46246 (2006. a – 42730), nendest väljastpoolt Tartu Ülikooli 20765 ehk 44,9 % (2006. aastal 22792 ehk 53,3 %).

The bar chart displays the number of students in higher education institutions in Estonia from 2003 to 2007. The Y-axis represents the number of students, ranging from 0 to 25,000 in increments of 5,000. The X-axis represents the years. The legend identifies five categories: Tü üliõpilased (Blue), Tü õppejõud, teadurid, teenistujad (Dark Red), EMÜ üliõpilased, õppejõud (Yellow), Teiste kõrgkoolide üliõpilased, õppejõud (Cyan), and Muud (Grey).

Year	Tü üliõpilased	Tü õppejõud, teadurid, teenistujad	EMÜ üliõpilased, õppejõud	Teiste kõrgkoolide üliõpilased, õppejõud	Muud
2003	16,500	500	3,500	3,000	10,000
2004	19,000	2,500	3,800	3,200	9,200
2005	20,000	2,500	4,000	3,500	10,000
2006	20,500	2,500	4,500	4,000	11,500
2007	22,500	2,800	4,500	4,200	12,000

E-kataloogi „Minu ESTER” teenuste kasutajate arv kasvas 2007. a ligi 1,5 korda, raamatukogu lugejatest ca 45 % on võtnud endale selleks vajaliku PIN-koodi (2006. a 30 %). Viimasega on koos kasvanud ka Interneti teel edastatud tellimiste hulk, laenutähtaegade pikendamine ning järjekorda panek. Raamatute mugavamaks tagastamiseks paigutati septembris peatrepile kapp — lugejad, kes tulevad raamatukogusse ainult laenatud raamatuid tagastama, saavad seda teha minimaalse ajakuluga. Tõhusamaks muutus töö võlglastega, nendega võeti ühendust telefonitsi, saadeti meeldetuletusi. Võlglaste puhul, kelle viivise summa ületas 1000 kr ja kes meeldetuletustele ei reageerinud, hakati viiviste sissenõudmiseks kasutama inkassofirma „Julianus Inkasso” vahendust.

Lugemissaalide avakogude kasutatavuse analüüsi andmetele tuginedes saadeti hoidlasse tagasi trükised, mida laenati väga vähe või üldse mitte. Hoidlasse viidi ka ajakirjade vanemaid aastakäike, mis on kättesaadavad sidusrežiimis. Avakogu kasutamise kergendamiseks paigutati ümber mitmed liigid kirjandust humanitaar- ja loodusteaduste saalides; koostati uued saalide plaanid ning infovoldikud humanitaar- ja sotsiaalteaduste lugemissaalide jaoks.

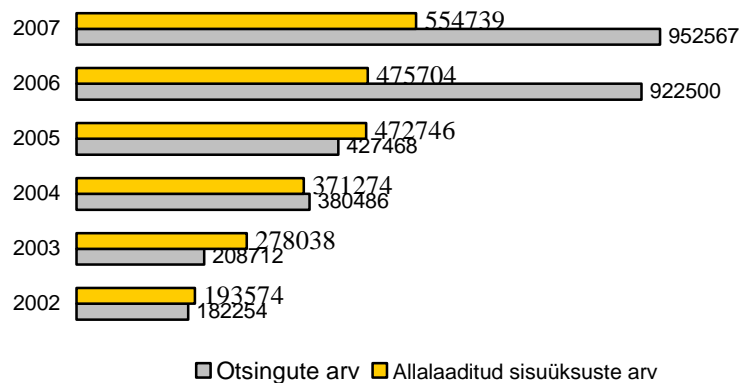
Positiivse vastukaja on leidnud uus trükiste deponeerimise kord pearaamatukogust erialaraamatukogudesse, samuti 6-kuuline laenutähtaeg õppejõududele.

Raamatukogudevahelise laenutuse (RVL) teenust kasutas 2007. a 661 lugejat (2006. a 731), kellelt laekus 3091 tellimust (2006. a 3933).. RVL-i teel telliti peamiselt politoloogia-, riigiteaduste ning psühholoogiakirjandust. Mõningane tagasimineku RVL kasutamises on seletatav e-ajakirjade ja e-monograafiate hulga kasvuga; oma osa etendas kindlasti ka teenuse hindade tõus, tasuliseks muutus ka laenutamine Eesti raamatukogudest

TÜ liikmetele oli 2007. a raamatukogu vahendusel kättesaadavad 106 sidusandmebaasi 19200 teadusajakirja täisteksti või referaati (2006. a 18100 elektroonilist ajakirja), mitmete oluliste

teatmeteoste ning maailma juhtivate teaduskirjastuste publitseeritud monograafiate elektroonilisi versioone.

Andmebaaside kasutamine 2002.-2007. a

E-ressursside kasutamist hõlbustavad erialaportaalid. Seoses WebCT-põhise kursuse „Infopädevuse alused”, mille töötasid välja erialareferendid Vilve Seiler ja Kärt Miil, alustamisega teaduskondades (vastav pilootprojekt viidi läbi 2006. a) vaatasid kõik erialareferendid oma valdkonna portaalis sisuliselt üle. Kursus võeti väga hästi vastu, mida tõendab sellel osalenute arv 569 (veebipõhise koolituse tundide arv oli 260). Kursuse praegust formaati arvestades on see referentide jaoks üsna töömahukas, samas on see andud hea võimaluse õppida paremini tundma lugejate probleeme ning oma tööd vastavalt ümber korraldada.

Esmakursuslastele mõeldud raamatukoguõppustel (46 tundi) oli 1359 osavõtjat. Vastava koolituse tellis meilt ka Eesti Maaülikool (150 üliõpilast). Uute lugejate abistamiseks raamatukogu kasutamisel on koostatud vastav veebileht. Probleemiks on jätkuvalt lugejad väljastpoolt ülikooli, kelle individuaalsele nõustamisele ja juhendamisele kulub suur osa konsultandi tööajast.

Traditsiooniliseks kujunenud Ööraamatukogu, mida korraldatakse koos TÜ Üliõpilasesindusega eksamisessioonide ajal pälvis kõrge rahvusvahelise tunnustuse — IFLA raamatukoguturunduse auhinna. Auhind anti pidulikult üle IFLA aastakoosolekul Durbanis (Lõuna-Aafrika Vabariik).

Lugejateeninduse statistilisi andmeid vt Lisa I, tabel 4.

KOGUD

Kogude täiendamiseks ning elektrooniliste andmebaaside ja ajakirjade kasutuslitsentside ostmiseks kulutati 13,92 mln krooni (2006. a 16,98 mln kr), sellest elektrooniliste teavikute

kasutuslitsentsidele 5,54 mln kr (5,53 mln kr). Pearaamatukogusse ja teaduskondade erialaraamatukogudesse muretseti teavikuid kokku 19,7 mln kr eest (2006. a 22,2 mln kr).

Vastavalt haridus- ja teadusministri käskkirjale nr.219 (21.märts 2007) eraldati Tartu Ülikooli Raamatukogule arhiivraamatukogu funktsiooni täitmiseks 799 679 krooni ja teadusraamatukogu funktsiooni täitmiseks 11 964 540. Raamatuostusumma jaotamisel otsustati suurendada (arvestades 2006.a reaalseid kulusid) 10 % võrra e-ajakirjade ja andmebaaside summat ning Eestis välja antud õppe- ja teadusinformatsiooni summat. Eestikeelsete õpikute ostude puhul on otstarbekas kasutada suhtarvu 1 õpik 5 üliõpilasele.

Järelkomplekteerimises olid olulisel kohal eestikeelsed ja Eesti kohta teavet sisaldavad trükised, interdistsiplinaarsed ning humanitaar- ja sotsiaalteaduste baasteosed. Hangiti mitmeid olulisi interdistsiplinaarseid teatmeteoseid ja käsiraamatuid; otsustati uuesti hakata komplekteerima eesti autorite teoste tõlkeid. Tervikuna osteti ajaloolase Rein Helme isiklik raamatukogu.

2007. a oli TÜ arvutivõrgus kättesaadavad ca 23600 (2006. a 18100) ajakirja, 200 teatmeteost ning hulgaliselt maailma juhtivate teaduskirjastuste publitseeritud monograafiate elektroonilisi versioone. Uute andmebaasidena on TÜ arvutivõrgus kättesaadavad Scopus, IEEE Xplore, ISI Proceedings, ProQuest Dissertations, Optics InfoBase, Naxos Music Library. Märkimisväärselt laienes ScienceDirect platvormil kättesaadavate kirjastuse Elsevier ajakirjade hulk. Täienes e-raamatute repertuaar (lisandusid IT –alased raamatud kirjastuselt Safari ning sari „Biomedical and Life Science” kirjastuselt Springer). Olulisimad teadusandmebaasid ning e-ajakirjad on raamatukogus esindatud ning suurt erinevust võrreldes Euroopa juhtivate ülikoolidega ei ole.

1. maist 2007 jõustunud Riigihanke seaduse muudatus kohustas ka raamatukogu korraldama teadusajakirjade ettetellimiseks ning andmebaaside kasutuslitsentside ostmiseks riigihanke. 14. augustil välja kuulutatud teadusajakirjade tarnimise riigihanke võitis EBSCO; leping sõlmiti 17. oktoobril. Raamatukogust mitteolenevatel põhjustel venis ajakirjade ettetellimine maist kuni jaanuarini 2008. Välisajakirjade hind jäi eelmise aasta tasemele. Korraldati ka kaks riigihanget Cambridge Scientific Abstracts ja Scopus andmebaaside kasutuslitsentside ostmiseks. Andmebaaside puhul on riigihanke korraldamine probleemne, sest see toob kaasa lisatööd ka firmale, mis enamasti on ainupakkujaga (teistel puuduvad õigused andmebaasi levitamiseks) ning hind võib lõpptulemusena hoopis tõusta.

Publikatsioonide vahetuse maht ei ole muutunud, vahetuseks minevaid väljaandeid osteti 740 tuhande krooni eest. Vahetusena saabunud trükiseid võeti arvele 868,7 tuhande krooni väärtuses.

Suurematest annetustest olgu nimetatud Jaan Kaplinski ja Madriidi Linnavalitsuse raamatuannetusi. Rahalised annetused saabusid Ago Ambrelt (500 USD majandusraamatute ostmiseks) ning Ameerika Ühendriikide Eesti Suursaatkonnalt (1300 USD *Encyclopedia Americana* ostmiseks).

Aasta jooksul kasvasid TÜR-i kasutuskogud 61271 teaviku võrra, ulatudes aasta lõpuks 3526069 arvestusühikuni. Kõik TÜR kogud (kasutus-, vahetus- ja varukogu) kokku sisaldasid aasta lõpuks 3857364 teavikut. Tartu ülikooli raamatuvara suurus 2007. a lõpuks oli 4098254, TÜR kogudest kustutati 23253 eks, sellest kasutuskogudest 14001. Kasutuskogudest oli prioriteetne võõrkeelse raamatu kogu (F1) puhastamine üleliigsetest dublettidest ning vananenud väljaannetest. Eraldatud teoseid pakutakse teistele raamatukogudele, suunatakse Hoiuraamatukogusse või müüki.

Põhjalikult puhastati käsikirjade ja haruldaste raamatute hoidlas asuvad teavikud ning mööbel (riiulid,apid, valgustid). Enne õppeaasta algust puhastati ka lugemissaalide avakogud. Kokku puhastati tolmut koos kuivdesinfitseerimisega üle 804 tuhande teaviku. Konserveerimis- ja restaureerimistöid telliti Ennustuskojalt „Kanut” ning OÜ Mandragoralt (kokku 44,16 tuh kr). Säilitustarvikuid (mapid, karbid, ümbrised) 93,9 tuh krooni eest (sellest projektfinantseerimise arvelt 37,03 tuh kr). Osteti ka uus graafikakapp ning 2 kappi geograafiliste kaartide jaoks.

KOGUDE KIRJELDAMINE E-KATALOOGIS, KATALOOGITÖÖ

Aruandeaasta lõpuks oli e-kataloogis ESTER kirjeldatud 36,3 % ehk 1367761 eksemplari Tartu Ülikooli raamatuvarast (pearaamatukogu eksemplarid 1126871; TÜ erialaraamatukogud — 240890; kokku 620146 nimetust). ESTER-iga on ühinenud XX Tartu Ülikooli struktuuriüksuse raamatukogu (2006. a 36).

ESTER-isse lisandus 196464 uut kirjet (pearaamatukogus 156546, erialaraamatukogudes 39918). Aasta jooksul liigitati ning märksõnastati 45649 teavikut (pearaamatukogus 35409, erialaraamatukogudes 10240; vt lisa I, tabel 6).

Andmebaas täienes 1563 uue normikirjega (nimi, ühtluspalkiri, märksõna), redigeeriti 1644 normikirjet.

Jätkus koostöö Rahvusraamatukogu normandmete osakonnaga nende hallatava Eesti Üldise Märksõnastiku ja INGRID-i liitmiseks. Selle tulemusena tekib uus märksõnastik, mida hakkab haldama ELNET Konsortsium. Katsetuste tulemusena esitati ELNET Konsortsiumi juhatusele tulemused ning järeldused.

Suures mahus tegeleti ESTER-i Tartu andmebaasi korrastamisega (Külli Moont): tühjade kirjete kustutamine; kirjete ja eksemplaride ühendamine; teavikute laadide, keele- ja maakoodide täpsustamine.

ESTERisse lisandus 41165 retrokirjet, lõpetati on ladina tähestikus võõrkeelse raamatu kataloogimine, ees seisab võõrkeelse perioodika monokirjete tegemine.

ESTERi kõrval on raamatukogu koduleheküljel kättesaadav tähestikulise sedelkataloogidigitaalne versioon (ladina tähestikus võõrkeelsed raamatud (ilmunud kuni 1945)).

TÖÖ KÄSIKIRJADE JA HARULDASTE RAAMATUTEGA

Käsikirjade kogusse lisandus 282 säilikut (käsikirjade kogu suurus aasta lõpul 36860 säilikut). Lõplikult korrastati Eduard Martinsoni (F 160, 172 säilikut) ja Karl Kesa (F 183, 52 säilikut) isikuarhiivid ning alustati prof Viktor Masingu (F 117) ning prof Herbert Ligi (F 146) korrastamist. Uute materjalidega täiendati kolme isikuarhiivi (8 säilikut). Elektronkataloogis

ESTER kirjeldati kollektsiooni tasemel K. Kesa, E. Martinsoni ja A. Soomi isikuarhiivid ning elektrooniliselt publitseeriti 8 isikuarhiivi inventarimistut. Tartu Ülikooli arhiivifondi (F 55) nimistu 2 (1919–1944) säilikute kohta liideti osakonna teatmestusse ca 650 kaarti.

Raamatukogusse jõudsid Karl v. Hörschelmanni, Karl Laantee ja Tiina Nurga käsikirjapärandid. Rootsist saabus täiendust Eesti Teaduslik Selts Rootsis ja Eesti Teaduslik Instituut arhiivifondidele. Prof Toomas Siitan annetas 19. saj lõpust/20. saj algusest pärineva käsikirjalise noodid „Tantsupalade kogumik viisihäälele” (Tartu?). Käsikirjade kogust on säilikuliselt ESTER-is kättesaadavad 3 arhiivifondi; kollektsioonikirje tasandil 52 arhiivifondi, mille nimistud on publitseeritud elektrooniliselt (pdf-failid, mille URL on lingitud kataloogikirjesse). Projektipõhisena on käsil Karl Morgensterni ja Immanuel Justus von Esseni kirjakogude kataloogimine (koos digiteerimisega), mis jätkub ka 2008. a.

Annetuste, ostude ning TÜR teiste kogude läbitöötamise tulemusena kasvas **haruldaste raamatute kogu** 2007. a 112 trükise võrra (58 eestikeelset ning 57 võõrkeelset). Jätkus haruldaste eestikeelsete trükiste kirjeldamine ESTERis, mis on kavas lõpetada 2008. a; alustati P. K. Aleksandrovi memoriaalkogu kirjeldamist. Vanema võõrkeelse raamatu (ilmunud kuni 1917) sedelkataloogi digiteerimisega on info haruldaste raamatute kohta elektrooniliselt kättesaadav (kuulumist rariteetide kogusse tähistab „R” kohaviida ees).

Fotokogusse lisandus 1899 fotot (osteti 1841 fotot Tartu vaadetega ning ülesvõtetega Tartu ülikooliga seotud isikutest). Fotokogu kataloogis kirjeldati 6 isikufondis olevad fotod, ESTERisse lisandus 346 kirjet. Kataloogimise käigus valmistatakse fotodest digitaalsed kasutuskooptiad. Raamatukogu digitaalrepositooriumis on arhiveeriti 200 foto digitaalsed kasutuskooptiad, mille URL on lingitud ESTERi kirjesse.

Kunstikogu täienes 2 taiese võrra: Grigori Lotmani portreejoonistusega Juri Lotmanist ning Lauri Sillaku maaliga. Inventuuri käigus kustutati kingituste kogust (Ki) raamatukogu uue hoone makett aastast 1970. Kunstikogu puhul toimub paralleelselt nii jooksev kui retrokataloogimine ESTER-is. Prioriteediks on portreed, mille kataloogimine lõpetatakse 2008. a jaanuaris. Jätkus Lääne-Euroopa varase graafika kataloogimine, töötati kahe multimeediaandmebaasiga: „Lääne-Euroopa varane graafika” ning „Kunst ja kunstnikud Tartus 19. sajandil”.

Noodikogu vanemas osas leiduvate teoste kohta koostati ESTER-is 57 biblio- ja 141 eksemplarikirjet koos märksõnadega, redigeeriti 361 kirjet.

Tööd käsikirjade ja haruldaste raamatutega rahastati ka riiklikest programmidest „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud” ning „Eesti keel ja rahvuslik mälu” allprogramist „Rahvuslik mälu ja identiteet”. Koos kogude sisulise läbitöötamisega rahastati projektidest konserveerimis- ja restaureerimistöid ning muretseti arhiivinõuetele vastavaid happevabast paberist säilitustarvikuid (mapid, karbid, ümbrised). Konserveeriti kaks köidet Karl Morgensterni kirjavahetust (247 lehte), 18 lehte I. J. v. Esseni kirjakogust, 3 suureformaadilist pärgamentürikut ning 4 fotot 1919. aastast. Uute ümbristega varustati ca 3000 arhiivisäilikut (kõik korrastamisel olnud arhiivifondide säilikud; välja vahetati varasematel aastatel korrastatud arhiivifondides happelisest materjalist ning kasutamise tagajärjel lagunenu ümbrised). Juurdekasvuruum käsikirjade ja haruldaste raamatute hoidlas on

ammendunud, kogude ümbertõstmine on ajutine lahendus. Ruumipuudusel pole võimalik vana võõrkeelse kirjanduse kogust üle tuua rariteetseid suureformaadilisi gravüürialbumeid.

Aasta jooksul teenindati KHO-s 257 uurijat, kes külastasid lugemissaali 918 korral. Enamus külastajatest olid TÜ õppejõud ja üliõpilased, välisuurijaid oli 23 (Saksamaalt, Soomest jm). Laenutusi registreeriti 4490 (sh 1495 käsikirja, 1159 raamatut, 1742 fotot, 468 kunstiteost), kasutusnäitajate kasv oli suuresti seotud Tartu ülikooli 375. juubeli trükiste ning näituste ettevalmistamisega.

BIBLIOGRAAFIATÖÖ

2007. aastal olid bibliograafiatöös käsil järgmised teemad:

- Tartu Ülikool (1632–1710; 1802– →)
- Teaduse ajalugu Eestis (1956– →)
- ARTIKEL (Eesti ajakirjanduse jooksev analüütiline bibliograafia, koostöö rahvusbibliograafia andmebaasi ARTIKKEL loomisel; andmebaas on kättesaadav e-kataloogi ESTER kaudu. TÜR bibliografeerib *ca* 40 ajakirja ja kogumikku (enamuses TÜ väljaanded)
- ESTONICA.

Aasta jooksul bibliografeeriti 2486 nim koos sisu avamisega (st liigitamine, märksõnastamine, annoteerimine), aasta lõpuks oli e-kataloogis ESTER 69317 artiklikirjet.

ARENDUSTEGEVUS

2007. aasta arendusülesanded olid:

- E-raamatukogu arendamine
- Teenuste kvaliteedi tõstmine ning uute teenuste arendamine
- Koostöö arendamine ELNET Konsortsiumisse kuuluvate teadusraamatukogudega andmebaaside ja e-ajakirjade kasutuslitsentside ostmisel ja nendele juurdepääsu loomisel
- Koostöö arendamine ELNET Konsortsiumisse kuuluvate raamatukogudega infosüsteemi INNOPAC rakendamisel ning ühiste andmebaaside (ESTER, ARTIKKEL) loomisel
- Raamatukogu arengut ja tegevust reguleerivate dokumentide koostamine.

Esiplaanil oli **e-raamatukogu arendamine**: kogud, teenused, tööprotsessid infotehnoloogiline infrastruktuur.

1. E-teavikute komplekteerimine

TÜ arvutivõrgus kättesaadavate e-ajakirjade arv kasvas võrreldes 2006. aastaga 1100 nimetuse võrra (2007. a 19200 nimetust, 2006. a 18100 nim). Raamatukogu inforessursid rikastusid oluliselt mainekate teaduskirjastuste väljaantavate monograafiate elektrooniliste versioonidega.

2. Digitaalsete kasutuskooptime valmistamine ning kättesaadavaks tegemine võrgukeskkonnas ning andmebaaside loomine.

Raamatukogu loodud digitaalteavikute kogu sisaldas aasta lõpuks ca 15000 üksikobjekti (kunstiteosed, fotod, autograafid, raamatud, väitekirjad). Andmebaas EEVA (Eesti vanema kirjanduse digitaalne tekstikogu) sai uue kasutajasõbralikuma tarkvaraversiooni, mis võimaldab suuremahulisi faile veebis suhteliselt kiiresti lehitseda. Kuna tegemist on unikaalse tarkvaraga, on selle projektipõhine käigushoidmine ja arendamine probleemne.

3. E-teenuste kvaliteedi tõstmine, uute teenuste arendamine

Vaatamata sellele, et üha rohkem kasutatakse isiklikke sülearvuteid, pole kadunud vajadus statsionaarsete arvutitöökohtade järgi. Isiklike arvutite võrgulülituste arv on peaaegu kahekordistunud (2006. a üle 200 lülituse päevas, varem kuni 100). See omakorda on toonud kaasa vajaduse uuendada *wifi*-seadmeid, et suurendada võrgu läbilaskevõimet.

Kesksel kohal oli raamatukogu kogude ja teenuste kättesaadavaks tegemine veebikeskkonnas, millega seoses olid käsil mitu arendusprojekti, mida finantseeriti Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Kultuuriministeeriumi rahastatavatest riiklikest programmidest ning Tartu Ülikooli poolt:

- ECRM05-59 „*Estica*-sisuline rariteetne ning vanaraamat kui rahvusliku identiteedi ja mälu kandja” (projektijuht Kristina Pai)
- ECRM06-72 „Eesti ajaloolised muusikakogud: Tartu ülikooli muusikatrükiste ja käsikirjade uurimine, kirjeldamine ja tutvustamine” (projektijuht prof. T. Siitan, vastutav täitja Geiu Rohtla)
- ECRM04-37 „Teadlased Eestis kuni 1918. Biograafiline võrguleksikon” (projektijuht Heiki Epner)
- HLK04-14 „METOBSi kogu säilitustingimuste parandamine, kogu süstematiseerimine ja kirjeldamine elektroonilises andmebaasis” (projektijuht Kristina Pai)
- HLK05-11 „Tartu ülikooli audio- ja videoarhiivi süstematiseerimine, digiteerimine ja avamine elektroonilises andmebaasis” (projektijuht Kristina Pai)
- HLK06-6 „TÜ Raamatukogu ajaloolise kaardikogu avamine ja säilitustingimuste parandamine” (projektijuht Kristina Pai)
- HLK05-16 „Tartu Ülikooli Raamatukogu graafikakogu seisundi parandamine, kasutus- ja tagatiskooptime valmistamine ning sidusjuurdepääsu loomine” (projektijuht Moonika Teemus)
- HLK05 „TÜ Raamatukogu käsikirjakogude seisundi parandamine, tagatis- ja kasutuskooptime valmistamine, kasutusvõimaluste kaasajastamine” (projektijuht Mare Rand)
- HTM Rahvuskaaslaste programmi raames projekt „Väliseesti teadlaste arhiivipärandite arhiveerimine ja kättesaadavaks tegemine” (projektijuht Mare Rand)
- Tartu Ülikooli Raamatukogus „Digitaalandmebaas „Nimekad teadlased Tartu ülikoolis” (TÜ)
- „Eesti vanema kirjanduse digitaalne tekstikorpus : uurimis- ja võrguprojekt EEVA” (Eesti Kirjandusklassika, 2008. aastast jätkub ETF grandina).

4. Infotehnoloogilise infrastruktuuri arendamine

Jätkus repositooriumi DSpace arendamine. Oma jaotuse said TÜ matemaatikaeaduskond ning ajaloomuuseum. Vaatamata sellele, et vaid väike osa repositooriumis arhiveeritud materjalidest on varustatud muukeelsete märksõnadega Open

Archive Initiative protokollil alusel on repositoorium kui sisutootja ühendatud otsimootoriga OAISTER (Michigani ülikool) ning BASE (Bielefeldi ülikool). TÜR repositoorium on akadeemiliste repositooriumide pingereas maailmas 134. kohal. Andmevahetus ESTER-i ja DSpace'i vahel on esialgu veel lahendamata.

Raamatukogu arenduskogu koosolekul täpsustati direktsiooni liikmete omavahelist tööjaotust; infolevi- ja sisekommunikatsiooni süsteemi; asedirektorite, osakonnajuhatajate, peaspetsialistide ning spetsialistide palgaastmeid; tasulisi ja tasuta teenuseid. Toimkondade koosolekul olid arutusel erinevatele sihtgruppidele mõeldud teenused ning kataloogimisjuhised.

Direktori korraldusega kinnitati mitmed olulised tegevusjuhised: infolevi skeem, ohukäitumise eeskiri, raamatukogu säilituspoliitika ning säilitusstrateegia aastani 2010, digikogu arendamise põhimõtted ning rahvusteavikute eksemplaarsus.

TEADUSTÖÖ

TÜ Raamatukogul oli 2007. a kaks korralist ja üks erakorraline vanemteadur ning kaks erakorralist teadurit. Uurimistöö kulges TÜ Raamatukogu arengukavaga aastani 2010 ning teadusnõukogu poolt kinnitatud valdkondades :

1. Eesti teaduse ja kultuuri ajalugu; Tartu Ülikooli ajalugu, teadus- ja kultuurikontaktid Euroopa ülikoolide ja teadusasutustega
2. Raamatukogu ajalugu, kogude koostis ja kujunemislugu; raamatu ajalugu
3. Raamatukogunduse ja informatsiooninduse kaasaja probleemid

I. Tartu Ülikooli ajalugu, teaduskontaktid Euroopa ülikoolide ja teadusasutustega

Raamatukogul puudusid 2007. a veel oma siht- ja baasfinantseeritavad teadusteemad, osalesid töötajad järgmistes TÜ teiste allüksuste Eesti Teadusfondi poolt sihtfinantseeritavates või uurimistoetustest rahastatavates projektides:

- SF0362482s03 „Teaduse retseptsioon Eesti ühiskonnas 18.–20. saj” 2003–2007
Vanemteadurid ajal. knd Hain Tankler ja ajal. knd Arvo Tering
- SF0182544s03 „Eesti-Vene kultuurilised, majanduslikud, poliitilised ja rahvussuhted 18.–20. saj. Vastastikuste mõjutuste pikaajalised arenguread” 2003–2007
Raamatukoguhoidja PhD Ljudmila Dubjeva
- ETF5810 „Euroopa ajalookirjutus ja rahvuslikud ajalood: Eesti ajalookirjutus 19. ja 20. sajandil” 2004–2007
Raamatukoguhoidja, PhD Ljudmila Dubjeva

Vanemteadur H. Tankler uuris eelpoolnimetatud teemade raames meditsiini-, farmaatsia- ja keemiateaduse ajalugu Tartu Ülikoolis 19.–20. sajandil; TÜ raamatukogu ajalugu 19. sajandil. Töö väljundiks oli monograafia „Chemie an der Universität Dorpat/Tartu 1802–1918” (kaasautor V. Past), mis sisaldab ülevaate keemiateaduse arengust Tartu ülikoolis ning keemikute tööde bibliograafia. Jätkus töö TÜ arstiteadlaste kontakte Saksamaa teaduskeskustega 19.-20. saj I

poolel käsitleva monograafia käsikirjaga. Rahvusvahelises kogumikus ilmus 1 publikatsioon rahvusvahelises kogumikus.

H. Tankler on A. Rämmeri doktoritöö „Eesti, Läti ja Leedu kultuurilisest koostööst 1920.-1930. aastatel” ning Kaarina Reinu doktoritöö „Antiigipärandi kajastumine Tartu ülikoolis 17.-19. sajandil kaitstud meditsiiniväitekirjades” juhendaja.

Vanemteadur A. Teringu uuristeemaks Eest-, Liivi- ja Kuramaa haritlaskonna kujunemislugu ning uute ideede retseptsiooni varasel uusajal, konkreetsemalt Baltimaade gümnaasiumide õpetajate hariduslik taust 18. sajandi teisel poolel. Jätkus töö teatmeteose „Die Matrikel der est-, liv- und kurländischen Studenten” biograafilise andmestiku täiendamine ja täpsustamine ning monograafia „Eesti-, liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1561–1798” käsikirja (600 lk) trükiks ettevalmistamine Eesti Ajalooarhiivi kirjastusega.

- SF0242467s03 „Eesti identiteetsusnarratiiv: Kultuuri ideoloogilised ja reotoorilised mudelid”
Erakorraline vanemteadur PhD Liina Lukas
- ETF7271 „„Kirjutavad naised”: Naised eesti kirjandus- ja kultuuriloos 1880-1925”
Erakorraline vanemteadur PhD Liina Lukas.
- Uurimustes keskendus L. Lukas eesti ja baltisaksa kultuuri võrdlevale uurimisele. Oma uurimistulemusi tutvustas ta 8 publikatsioonis, millest 6 ilmus rahvusvahelistes väljaannetes.
- SF0150004s07 „Eesti muusikakultuuri struktuur, ajalooline kujunemine ja areng tänapäeval”
Raamatukoguhoidja Geiu Rohtla.
- ETF „Muusikaelu 19. sajandi Eestis”
Raamatukoguhoidja Geiu Rohtla.

Kahe eelneva uurimisteema raames keskendus G. Rohtla Tartu ja Tartu ülikooli muusikaelu uurimisele 19. sajandil. Temalt ilmus 1 publikatsioon rahvusvahelises väljaandes ning 1 publikatsioon Eestis ning esines ettekandega rahvusvahelisel konverentsil (Eestis).

II. Raamatukogu ajalugu, kogude koostis ja kujunemislugu; raamatu ajalugu

Käsil olid järgmised teemad:

- Tartu Ülikooli Raamatukogu ajalugu 1802–2002 — v-teadur H. Tankler, osakonnajuhataja M. Ermel; väljundiks monograafia
- Tartu Ülikooli Raamatukogu kunstikogu — raamatukoguhoidja Moonika Teemus
- Musée Napoléoni maalikogu 1809. aastal Karl Morgensterni pilgu läbi. Kunsti retseptsioonist Eestis 19. sajandi alguskümnnendil — raamatukoguhoidja Moonika Teemus
- Karl Morgensterni aegsed arhiivimaterjalid TÜ Raamatukogus — raamatukoguhoidja M. Rand
- Kõitekunsti ajalugu: TÜ Raamatukogu kogude näitel — raamatukoguhoidja Kadri Tammur.

Raamatukogu korraldamisel või osavõtul toimusid järgmised üritused:

- 23. jaanuar XVI Friedrich Puksoo päev „80 aastat kõrgemat raamatukoguharidust Eestis”, millega tähistati raamatukogunduse ja bibliograafia õpetamise algust Tartu ülikoolis 1927. a

- 27.-30. septembril rahvusvaheline IV baltisaksa kirjakultuuri sümposium „Keskkonnafilosoofia ja loodusmõte Balti kultuuriruumis” koostöös TÜ semiootikaosakonnaga, Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse, Läti Ülikooli germanistikakeskuse, Jakob von Uexkülli Keskuse, Eesti Goethe-Seltsi ning Euroopa Kirjanduse, Kultuuri ja Keskkonnauuringute Assotsiatsiooniga)
- 1.-2. oktoober rahvusvaheline konverents „Tartu ülikooli muusikadirektor 200”, pühendatud keiserliku Tartu ülikooli muusikadirektori ametisse nimetamise 200. aastapäevale (koostöös TÜ kultuuriteaduste ja kunstide instituudiga)
- 14. november konverents „Digitaalraamatukogu ja selle kasutaja. V”.

KOOSTÖÖ EESTI JA VÄLISMAA RAAMATUKOGUDE NING ERIALAORGANISATSIOONIDEGA

realiseerus esmajoones Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusraamatukogude direktorite nõukogu, ELNET Konsortsiumi, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Eesti Muusikakogude Ühenduse toimkondade ja töögruppide kaudu. Koostöö sisuks oli teadusraamatukogude komplekteerimiskava ja finantseerimise põhimõtete välja töötamine, infosüsteemi ESTER arendamine, ühiste andmebaaside (e-kataloog ESTER, ajakirjade jooksva analüütilise bibliograafia andmebaas ARTIKKEL) loomine ning elektroonilistele teadusajakirjadele juurdepääsu vahendamiseks ühiste kasutuslitsentside ostmise.

Head koostöösuhted on kujunenud TÜ Viljandi Kultuurikakadeemia raamatukogunduse, infoteaduse ja dokumendihalduse osakonnaga. TÜ VKA üliõpilased läbisid TÜRis teadusraamatukogude praktika, mille käigus raamatukogutöötajad pidasid neile ka loenguid.

Traditsioonilisteks vormideks välismaa raamatukogudega on publikatsioonide vahetus, raamatukogudevaheline laenutus ning informatsiooniline koostöö.

2007. a osales raamatukogu järgmistes rahvusvahelistes projektides:

- eIFL Electronic Information for Libraries — elektrooniliste inforessursside kättesaadavaks tegemiseks Ida- ja Kesk-Euroopa ning arengumaade raamatukogudele
- Gesangbuchbibliographie. – eesmärgiks saksakeelse lauluraamatu üldandmebaasi loomine Deutsches Institut'i ja Johannes Gutenberg-Universität Mainz juhtimisel 2004-2007. Eestipoolne kuraator raamatukoguhoidja Geiu Rohtla.

Oma andmekogudega osaleb TÜR Ida-Euroopa-ainelise virtuaalraamatukogu (Virtuelle Fachbibliothek Ost; ViFaOst) loomisel, mida kureerib Baieri Riigiraamatukogu Ida-Euroopa osakond.

Kogude direktor Kristina Pai kuulus LIBERi kogude arenduse sektsiooni juhatusse.

Raamatukogu oli järgmiste rahvusvaheliste organisatsioonide liige:

- Euroopa Informatsiooni Assotsiatsioon (EIA), Balti- ja Põhjamaade haru

- Euroopa Teadusraamatukogude Liit (LIBER, League of European Research Libraries)
- Euroopa Tervishoiuteabe ja Meditsiiniraamatukogude Assotsiatsioon (EAHIL; European Association for Health Information and Library Association)
- Rahvusvaheline Muusikaraamatukogude, -arhiivide ja -dokumendikeskuste Assotsiatsioon (IAML; International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres)
- Rahvusvaheline Õigusraamatukogude Assotsiatsioon (IALL; International Association of Law Libraries)
- Kesk- ja Ida-Euroopa ning Aasia Õigusinfokeskuste Õigusinfospetsialistide Konsortsium (CLCLIS; Consortium of Legal Resource Centres and Legal Information Specialists of Central and Eastern Europe and Asia).

TÖÖTAJAD

	2004	2005	2006	2007
Töötajate arv (seisuga 31. dets)	219	177	183	180
Täidetud ametikohti (TTE), sh	196	154,5	160,85	159,85
a) raamatukogutöötajad	184	146	151	131
täidetud ametikohti	163,25	131	133,6	115,6
kõrgharidusega, sh	121	106	103	95
infoteadustealane	14	9	11	13
teadus- või kutsekraadiga	8	10	12	12
keskharidusega	58	35	45	36
b) muu personal	35	31	32	32
täidetud ametikohti	32,75	23,5	27,25	27,25

Vabariigi aastapäeval 2007. a autasustas vabariigi President raamatukoguhoidja Tatjana Šahhovskajat Valgetähe IV klassi ordeniga ning Malle Ermelit Valgetähe V klassi ordeniga.

Arenduskogu otsusega 5. juunist 2007 tunnustati raamatukogu töötajaid ning raamatukogu ees teeneid omavaid isikuid:

1. Tartu Ülikooli väike medal
  - Arvo Tering — Kolmekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule ja töö eest Tartu ülikooli ja Eesti teaduse ajaloo uurimisel
  - Ljudmila Dubjeva — Kolmekümneaastase pühendumise eest raamatukogule
2. Teenetemärk
  - Mare Rand (TÜR käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja) — Tartu Ülikooli Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna kauaaegse juhtimise ja tulemusliku töö eest raamatukogu heaks (märk nr 44)
  - Vello Helk (Taani Riigiarhiivi ülemarhivaar 1970–1990, Tartu Ülikooli audoktor) — Aastatepikkuse abi eest Tartu Ülikooli Raamatukogu kogude täiendamisel (märk nr 45)
  - Kalju Tammaru (Eesti Hoiuraamatukogu pearaamatukoguhoidja) — Aastatepikkuse abi eest Tartu Ülikooli Raamatukogu kogude täiendamisel (märk nr 46)
3. Aastapreemia (5000 kr)

- Vilve Seiler — Veebipõhise infopädevuse kursuse väljatöötamise ja rakendamise eest

4. Algataja

- Geiu Rohtla — Pühendunud tegevuse eest Tartu Ülikooli Raamatukogu muusikakogude avamisel ja tutvustamisel

5. Tegija

- Margit Leesik — Pühendunud tegevuse eest humanitaarteaduste lugemissaali vanemana ning „utlib.market 2007” väga hea organiseerimise eest
- Reet Olev — Pühendunud tegevuse eest A korruse vanemana, varukogu korrastamisel ning lugejate teenindamisel
- Svea Pärsimägi — Aktiivse ja innuka tegevuse eest Tartu Ülikooli Raamatukogu muusikakogu kujundamisel
- Kadri Tammur — Pühendunud tegevuse eest Tartu Ülikooli Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna kogude korrastamisel, säilitamisel, uurimisel ning tutvustamisel

6. Igiliikur

- Tiiu Fahrutdinova — Kahekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule ja töö eest raamatuvarade säilitamisel
- Kaja Kruus — Tulemusliku töö eest liigitamisel ja märksõnastamisel
- Marju Murumets — Tulemusliku töö eest perioodikakogu ja ajalehtede kogu hooldajana
- Jelena Raid — Pikaajalise pühendunud töö eest väliskirjanduse osakonnas
- Terje Rand — Pikaajalise pühendunud töö eest kodumaise kirjanduse kataloogimisel ja kataloogitoimkonnas

7. Parim uustulnuk

- Eve Valper — Parim uustulnuk 2006/2007
- Ilona Runnel — Parim uustulnuk 2006/2007

8. Parim teenindaja

- Karin Leesmann — Parim teenindaja 2006/2007

9. Parim meeskond

- Teenindustoimkond — Parim meeskond 2006/2007

10. Eripreemia

- „Utlib.teater” näitetrupp — Eripreemia 2006/2007. Vaatamata staaride lahkumisele on teatri kunstiline tase jätkuvalt kõrge

11. Tartu Ülikooli Raamatukogu tänukiri

- Korp! *Amicitia* — Koostöö ja toetuse eest
- Korp! *Filiae Patriae* — Koostöö ja toetuse eest
- Korp! Indla — Koostöö ja toetuse eest
- Tartu Ülikooli Üliõpilasesindus — Koostöö ja toetuse eest
- Aivar Urboja — Tulemusliku (t)õise tegevuse eest raamatukogu arvutipargi hooldajana
- Aino Antsov — Kahekümneaastase pühendumise eest raamatukogule

- Piret Ladva — Kahekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Heli Luik — Kahekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Maria Luštšik — Kahekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Siiri Reinola — Kahekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Tiiu Täpsi — Kahekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Ludmilla Eeber — Kolmekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Helgi Laanes — Kolmekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Tiiu Sade — Kolmekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Elo Tulmin — Kolmekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Kaarin Viirsalu — Kolmekümne viie aastase pühendumise eest raamatukogule
- Elsa Loorits — Neljakümneaastase pühendumise eest raamatukogule

NÄITUSED JA ÜRITUSED

Oma kogude, Tartu ülikooli ning eesti teaduse ajaloo ning tänapäeva tutvustamiseks koostati raamatukogus 19 näitust. Külalishäitusi eksponeeriti aasta jooksul 28, sh kaks välissaatkondade vahendatud rändnäitust (vt lisa V).

Raamatukogu oli maikuus toimunud Tartu kirjandusfestivali *Prima Vista* üks korraldajatest.

Konverentsikeskuse teenuseid kasutati 228 korral.

Lisad:

- I. TÕ Raamatukogu arvudes
- II. TÕ Raamatukogu töötajate publikatsioonid 2007. a
- III. TÕ Raamatukogu töötajate ettekanded 2007. a
- IV. 2007. a korraldatud konverentsid, seminarid, ettekandepäevad
- V. 2007. a korraldatud näitused

Martin Hallik,
Tartu Ülikooli Raamatukogu direktor

Koostas: Malle Ermel, käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna juhataja